

عبدی صالح که زینت مجتهدین بود

حجت‌الاسلام والمسلمین‌بن‌پنجری
خدیجه و کارشایان مشایخ

حضرت موسی بن جعفر^(ع) از ولادت تا شهادت، منشأ برکات و آثار بسیار بودند و میراث گران بهایی که از اخلاق و رفتار برای ما به یادگار گذاشتند، در اصلاح ارتباط ما با خداوند و دیگران گره‌خاست. امام کاظم^(ع) از آغاز امامتشان، با جنگ نرم مواجه بودند و تدبیر و کبایت را در مقابله با این جنگ به‌کار گرفتند. از جلوه‌های این تدبیر، کادرسازی و پرورش نیروهای زبده بود و مهم آنکه در این کادرسازی به ظرفیت‌ها و استعداد‌های یاران هم توجه می‌کردند و به تناسب ظرفیتشان به آن‌ها مسئولیت می‌سپردند. امام کاظم^(ع) در کادرسازی و چینش نیروها به قدری دقیق بودند که برمکیان از نفوذ ایشان در خلافت عباسی، ترس و واهمه داشتند، برای مثال علی بن یقطین، از شاگردان مبرز ایشان، وقتی بیان کرد که هارون از من برای حضور در دربار دعوت کرده است، حضرت فرمودند: «برو و مشارکت کن!» اما درمقابل، به پهلول چنین اجازه‌ای ندادند و او خود را به دیوانگی زد، درحالی‌که هارون قسم می‌خورد او شیعه است و به امر موسی بن جعفر^(ع) خود را چنین به دیوانگی زده است.

از دیگر راهبرد‌های مبارزاتی حضرت موسی بن جعفر^(ع) با جنگ نرم دستگاه خلافت و مخالفان آل... بروز ویژگی‌های فوق‌العاده رفتاری و اخلاقی بود که باعث شهرت ایشان به القابی خاص درمیان مردم شد، برای مثال آن حضرت درمیان مردم به عبد صالح شهرت داشتند و شاید از اصلی‌ترین دلایل این وصف، خضوع و خشوع در مقابل خداوند بود، چنان‌که هیچ چیز هنگام نماز توجهشان را جلب نمی‌کرد و می‌فرمودند: «آن که من برای او به نماز ایستاده بودم، از همه به من نزدیک‌تر است». مرور سیره ایشان نشان می‌دهد همین شدت تقوا و عبودیت، عشق به مردم و هدایت آن‌ها، باعث شد هارون آن وجود مقدس را برنتابد و حضرت را زندانی کند و سرانجام هفتمین امام شیعیان را به شهادت برساند، مرحوم شیخ مفید می‌گوید: «موسی بن جعفر^(ع) فقیه‌ترین، عابدترین و بزرگ‌منش‌ترین فرد زمان خود و اهل تضرع به درگاه الهی بود، تا جایی‌که به آن حضرت، لقب زین‌المجتهدین داده بودند».

امام کاظم^(ع) ساعات مهمی از عمر مبارک خود را به نماز و دعا و مناجات با خدای متعال اختصاص می‌دادند و در حال نماز و مناجات، اشکشان مثل باران جاری می‌شد. درباره حال و هوای آن حضرت نقل است که نوافل که به نماز صبح متصل می‌کردند و تا طلوع خورشید، به تعقیبات نماز مشغول بودند و سپس به سجده رفته، مدتی طولانی سر بر نمی‌داشتند. ایشان با همه وجود و احساس خود در عبادت، متوجه خدا می‌شدند و جز حضرت حق را نمی‌دیدند و مکرر در دعاها می‌گفتند: «اللهم! انی أسألك الزاخه عند الموت و العفو عند الحساب».

آن امام بزرگوار همچنین به دلیل آنکه الگوی مدیریت خشم بودند، به کاظم شهرت یافتند؛ از آن حضرت است که فرمودند: «هرکه خشمش را از مردم بازدارد، خداوند در روز قیامت، خشمش را از او بازخواهد داشت». سیره حضرت در این باره اگر اجرا شود، خیلی از مشکلات ما به‌ویژه در محاکم قضایی برطرف می‌شود و نیازی نیست ما برای حل مشکلاتی که اغلب ریشه در خشم‌های ناپجا و لحظه‌ای دارد، پله‌های دادگاه را بالا بیاوریم.

در کنار این‌ها توجه به نیاز مردم و تلاش برای رفع آن‌ها باعث شده بود حضرت موسی بن جعفر^(ع) نه فقط درمیان شیعیان بلکه درمیان اهل سنت نیز جایگاهی والا و احترامی خاص داشته باشند، این احترام تا جایی است که آن‌ها از امام کاظم^(ع) به عنوان محدثی معتبر یاد می‌کنند. اگرچه اهل سنت هرکسی را به عنوان راوی حدیث نمی‌شناسند، آن‌ها باب‌الحوائج^(ع) ما شیعیان را به عنوان یک محدث موثق پذیرفته‌اند و برایشان احترامی خاص قائل هستند و در منابع روایی خود، بیشترین کرامات را از ایشان بیان کرده‌اند؛ کراماتی همچون حرف زدن در گهواره، صحبت با حیوانات، اطلاع از مکنونات قلبی دیگران و پیش‌بینی برخی اتفاقات آینده.

پیرس و بدان

احکام وضو

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۲۸۹۳۰۰۰ با ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** در یک روز بارانی که وقت نماز شده بود وضو خانه در زیر باران قرار داشت، اعضای وضو با آب باران خیس شده بود، آیا وضو یا این حالت اشکال دارد؟

برای وضو گرفتن، فقط جای مسح باید خشک باشد، با رطوبت آن به قدری کم باشد که در هنگام مسح، آب وضو بر آن غالب شود، بنابراین در شست‌وشوی صورت و دست‌ها، اگر آب وضو به همه اعضا برسد، خیس بودن قبلی آن‌ها به صحت وضو خللی وارد نمی‌کند.

آیتا...العظمی خامنه‌ای: وضو با آب باران مانع ندارد، مشروط بر اینکه قطرات بارانی که به اعضای وضو می‌رسد، با آن قصد وضو کند و هنگام مسح، باران به کف دست‌ها اصابت نکند و محل مسح هم قبل از مسح، خشک باشد.

آیتا...العظمی سیستانی: اگر جای مسح خشک باشد، اشکال ندارد. **آیتا...العظمی مکارم شیرازی:** اشکالی ندارد ولی جای مسح باید خشک باشد، ولی اگر مختصری رطوبت داشته باشد به طوری‌که آب دست هنگام مسح بر آن غلبه کند، اشکال ندارد.

آیتا...العظمی صافی گلپایگانی: چنانچه آب باران به‌گونه‌ای باشد که بر آب وضو غلبه نکند، وضو صحیح است و نمی‌توان آب باران را هم نیت آب وضو کرد. **آیتا... مهدی هادوی تهرانی:** وضو صحیح است اگر: ۱. اعضای مسح، خشک باشند؛ یعنی سر و پاها ۲. در هنگام شستن صورت و دست‌ها، نیت شود که شست‌وشو به وسیله آب موجود انجام می‌گیرد. یعنی نیت کند با آبی وضومی گیرم که مخلوطی از آب باران و آبی است که با دست، روی صورت یا دستم می‌ریزم.

● **سؤال:** اگر دستمال یا چسبی که روی زخم گذاشته ایم، بیش از یک درهم (اندازه‌ای که در دین یالباس نمازگزار وجودش بلا مانع است) توسط زخم خونی شود، می‌شود یا آن نماز خواند؟ اگر عوض کردن آن ممکن باشد، باید تعویض شود و اگر برداشتن آن ممکن نباشد یا برای زخم ضرر داشته باشد، این دستمال یا چسب مانند جبیره خواهد بود. **آیتا...العظمی خامنه‌ای:** اگر عوض کردن آن ممکن باشد، باید تعویض شود و اگر برداشتنش ممکن نباشد یا برای زخم ضرر دارد، مانند جبیره است، به نحوی که پارچه پایی را به طوری‌که جزو جبیره حساب شود، روی آن بگذارید و دست تر روی آن بکشید.

آیتا...العظمی سیستانی: اگر آب برای زخم ضرر داشته باشد، می‌توانید روی خود چسب زخم با دست‌نم‌دار دست بکشید.

آیتا...العظمی صافی گلپایگانی: اگر متمکن از تعویض باشد، باید برای نماز دستمال یا چسب پاک جایگزین شود و اما نسبت به وضو اگر آب برای زخم مضر نباشد، باید بعد از گرفتن آن وضو به نحو متعارف گرفت و اگر وظیفه‌اش وضوی جبیره باشد، لازم است حتی‌الامکان دستمال پاک جایگزین شود.

شکر

شماره ۱۷ بهمن ۱۳۹۲
شماره ۱۲۰۰ هفته ۱۳۹۰
SHAHARANEWS.IR

سازمان

بررسی سیره اخلاقی موسی بن جعفر^(ع) در گفت‌وگو با استادیار دانشگاه باقرالعلوم^(ع)

فقر نواز و گره‌گشا، امام هفتم شیعیان

امنه مستقیم^(ع) اینک از سیره معصومان^(ع)، به ترجمان قرآن تعبیر می‌شود، ادعایی نیست که شیعه از سر عشق و ارادت به ائمه خود داشته باشد و این چنین بخواهد به امامان خود ابراز محبت کند، بلکه حقیقتی است که برگ‌برگ تاریخ حیاتشان و دوست و دشمن به آن معترف هستند؛ مثل امام کاظم^(ع) که با همه سختی‌ها و مشکلات و دشمنی‌ها و دسیسه‌ها، چنان میراثی ماندگار از اخلاق برجای گذاشتند که قدری اهتمام در الگوگیری و عمل به آن‌ها، گره‌های بزرگ و کور را از ما باز می‌کند. در بررسی برخی ابعاد اخلاق حضرت باب‌الحوائج، امام کاظم^(ع)، با حجت‌الاسلام والمسلمین محمد جواد یآوری، استادیار دانشگاه باقرالعلوم^(ع) و مدرس دانشگاه و حوزه، گفت‌وگو کرده‌ایم.

پایبند به شرع و سنت نبوی

امام کاظم^(ع) در روزگاری زندگی می‌کردند که مشکلات سیاسی اجتماعی درمیان جامعه شیعی شدت یافته بود و شیعیان با بحران‌ها و مشکلات بی‌شماری دست‌وپنجه نرم می‌کردند اما حضرت موسی بن جعفر^(ع) با تربیت اخلاقی اجتماعی و نیز تدابیر سیاسی، شیعیان را به سلامت از این بحران‌ها عبور دادند. در موضوعات اخلاقی، امام معصوم باید به شرع و سنت نبوی پایبند و الگویی مطلوب و کاربردی برای جامعه باشد و این همان چیزی است که در سیره حضرت موسی بن جعفر^(ع) در اوج قرار داشت و سلوک فردی و اجتماعی ایشان برای شیعه و جز آن، الگویی مطلوب بود. نقل است وقتی یکی از زیدی‌مذهبان که به موسی بن جعفر^(ع) ارادت داشت بیمار شد، وقتی این همه مهربانی و حسن رفتار را در امام مشاهده کرد، به تشیع گرایید. همچنین معروف و مشهور است که ایشان به اذن الهی و از طریق طی الارض در مراسم تشییع و تدفین یانویی شهید در نیشابور شرکت کردند و این حضور امام در مراودات اجتماعی، برای شیعیان درس‌آموز و الگو بود.

القاب

موسوی‌نشان

القاب متعددی برای حضرت موسی بن جعفر^(ع) ذکر شده است؛ جز کاظم که ریشه در کلمه غیظ و مدارا و حلم دارد، ایشان به صابر، عبد صالح، امین و زین‌المجتهدین نیز شهرت داشتند و این القاب در منابع شیعی و سنی ذکر شده است. درباره لقب «باب‌الحوائج» نیز باید گفت حضرت در زمان حیات به این لقب شهرت نداشتند، اما بعد از شهادت و به دلیل توسل‌تی که به‌ویژه در مشکلات مالی به ایشان می‌شد و حضرت هم عنایت می‌کردند و پاسخ می‌دادند، به باب‌الحوائج مشهور شدند. امروز هم اگر کسی مشکل مالی و قرض دینی دارد، خوب است باتوسل به امام موسی بن جعفر^(ع) مشکالش را حل کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یآوری:
حضرت موسی بن جعفر^(ع) به یاران و شاگردانشان تأکید می‌کردند که زینت ما اهل بیت^(ع) باشید و به‌گونه‌ای رفتار کنید که مخالفان، شما را تحقیر نکنند.

زینت

اهل بیت^(ع)، باشید!

ایشان به یاران و شاگردانشان تأکید می‌کردند که زینت ما اهل بیت^(ع) باشید و به‌گونه‌ای رفتار کنید که مخالفان، شما را تحقیر کنند؛ برای مثال توصیه می‌کردند اگر به بازار ماهی‌فروشان می‌روید، پس از بازگشت، نظافت و بهداشت را رعایت کنید، مبادا بوی ماهی که بر تن و لباس شما نشسته است، باعث شود دشمنان و مخالفان، تحقیرتان کنند.

کاظم و اهل صبر

از مهم‌ترین ابعاد اخلاقی در سیره حضرت موسی بن جعفر^(ع)، کظم غیظ، صبوری و حلم و بردباری است و به‌دلیل همین ویژگی بود که به «کاظم» مشهور شدند. حضرت در مقابل جسارت‌هایی که به ایشان می‌شد، راه صبر را در پیش می‌گرفتند و یارانشان را هم از واکنش تند و صریح منع می‌کردند. این جلوه رفتاری امام امروز به‌ویژه در عرصه سیاست و مواجهه با برخی بد اخلاقی‌ها، بسیار راهگشاست و به‌کار گرفتن آن،

مانع تنش‌ها و چالش‌ها می‌شود. نقل است مردی از نوادگان خلیفه دوم در حضور امام کاظم^(ع) به امام علی^(ع) توهین کرد. همراهان امام خواستند به او حمله کنند اما امام مانع شدند و سپس به مزرعه آن مرد رفتند. مرد با دیدن امام کاظم^(ع)، شروع به داد و بیداد کرد که محصولش را لگد مال نکنند. امام به او نزدیک شدند و با خوشرویی پرسیدند که چقدر خرج کاشت مزرعه کرده‌ای؟ مرد گفت: ۱۰۰ دینار. امام سپس پرسیدند: امید داری چه اندازه از آن برداشت کنی؟ مرد پاسخ داد: غیب نمی‌دانم. امام کاظم^(ع) دوباره پرسیدند: گتم امید داری چه اندازه از آن برداشت کنی؟ مرد پاسخ داد: دویست دینار. امام سیصد دینار به او دادند و فرمودند: این سیصد دینار برای توست و محصولت هم برایت باقی است. سپس به طرف مسجد رفتند.

آن مرد زودتر خود را به مسجد رساند و با دیدن امام کاظم^(ع) برخاست و آیه ۱۲۴ سوره انعام «... خدا بهتر می‌داند که در کجا رسالت خود را مقرر دارد...» را تلاوت کرد.

سیاست

جمعیتی در خدمت تشیع

از نسل حضرت موسی بن جعفر^(ع) امام زادگان بسیاری در جهان تشیع وجود دارد که هجرت آن‌ها به نقاط مختلف جهان اسلام، باعث گسترش گستره تشیع شد؛ مثلاً دود ختر ایشان پس از ازدواج به مصر رفتند یا حضرت معصومه^(س) که به ایران آمدند و پیام دین را به نقاط مختلف جهان اسلام بردند. علاوه بر این، حضور آن‌ها در نقاط مختلف، باعث توسعه نسل سادات و بنی‌هاشم شد و از این منظر، سیاست جمعیتی امام کاظم^(ع) را می‌توان در توسعه تشیع مؤثر دانست.

منع از همکاری با طاغوت

سیره سیاسی امام کاظم^(ع) برای امروز ما درس‌آموز است؛ به‌ویژه که ایشان مستقیم و آشکارا هارون و بنی‌عباس را نامشروع می‌دانستند و این نکته برای شیعه تلنگر بود. ایشان، یاران و شیعیانشان را از همکاری با طاغوت منع می‌کردند و هر اقدامی که حیات و قدرت طاغوت را تقویت می‌کرد، ناپسند و غیرمجاز می‌دانستند؛ مثل توصیه‌ای که به صفوان جمال کردند و او را از اجاره دادن شترهایش به دستگاه خلافت بازداشتند یا برای یکی از یارانشان شرط گذاشتند که با خلافت به‌گونه‌ای همکاری کن که کمک به جامعه شیعه باشد و حق، ناحق و حرام و حلالی، جابه‌جا نشود. این سیره به‌ویژه برای برخی سیاسیون که امروز ندای تعامل با آمریکا را سر می‌دهند، درس‌آموز است که بدانند هر ارتباطی که به نفع طاغوت تمام شود، به مثابه همکاری با حکومت جور و حرام است؛ رابطه داشتن با آمریکا، زمانی ممکن است که تمام شرایط ما را بپذیرد و بدهی‌های ما را پرداخت کند.

مسئولیت‌پذیر و دغدغه‌مند در برابر دوست و دشمن

از دیگر ویژگی‌های بارز اخلاقی امام کاظم^(ع)، توجه به مشکلات مردم و مسئولیت‌پذیری بود. آن حضرت درباره درد و مشکلات مردم دغدغه داشتند و مشکلات آن‌ها را رصد و برای حل و فصلشان اقدام می‌کردند. فراوان نقل شده است که حضرت موسی بن جعفر^(ع) مشکلات مالی شیعیان و حتی غیرشیعیان و فراتر از آن حتی دشمنان خود را حل می‌کردند. ایشان علاوه بر فقیران و درماندگان، از مقروضان و ورشکستگان نیز حمایت مالی می‌کردند؛ چنان‌که نقل است به فردی که از مغازه‌اش سرقت شده بود، از طریق علی بن حمزه چهل دینار کمک کردند.

اخلاص در کظم غیظ و مدارا

مدارا و کظم غیظ حتی مقابل دشمنان و مخالفان از اوج قله‌های رفتاری امام هفتم است که به ایشان جایگاهی خاص درمیان مردم بخشید و باعث شد آن‌ها به ایشان نامه بنویسند و حمایت خود از حضرت را اعلام کنند. همین نامه به دست هارون افتاد و دستاویزی برای زندانی کردن موسی بن جعفر^(ع) شد. این مدارا الگویی مطلوبی است که نسل امروز، ما چه هم‌کیش چه جز آن، اگر بدی و ناسازی را داشتند، تا جایی‌که عقل و شرع اجازه می‌دهد، باید با مدارا و کریمانه رفتار کنیم؛ البته این رفتار‌ها باید از روی اخلاص باشد؛ چنان‌که امام کاظم^(ع) با هوای نفس و عجلانه تصمیم نمی‌گرفتند اما امروز بسیاری می‌بینیم که مردم سریع برداشت ناصواب می‌کنند و انگ می‌زنند و روحیه مدارا ندارند و همین هم ما را دچار چالش می‌کند. از دیگر قله‌های اخلاق در سیره و سبک زندگی موسی بن جعفر^(ع)، نداشتن کینه‌ورزی و به دل نگرفتن کینه حتی کینه دشمنان و مخالفان است. این تلنگری است برای امروز ما به‌ویژه در عرصه‌های سیاسی اجتماعی که کینه و دشمنی را کنار بگذاریم و مودت و محبت و همدلی را جایگزین آن کنیم تا به اهدافی که مدنظر داریم، دست یابیم.

شرکت در شادی و عزای مردم

مقابله با آسیب‌های اجتماعی و حل و فصل نزاع و درگیری‌ها در جامعه شیعی، نیز از قله‌های رفتاری در سیره امام حلم و صبر، حضرت موسی بن جعفر^(ع) است. علاوه بر این، حضرت به رفت‌وآمد با مردم حتی غیرشیعیان و مخالفان هم مقید بودند و هم خود در شادی و عزای آن‌ها شرکت می‌کردند و هم یاران و اطرافیان‌شان را به آن توصیه می‌کردند. نقل است یکی از صحابی‌ان ایشان درباره حضور زنتان‌شان در عزای غیرشیعه از امام پرسید و ایشان پاسخ دادند: «ایراد ندارد؛ این سیره‌پدران ماست».